

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Eva Balová

Námety vzorových maturitných zadaní zo slovenského jazyka a literatúry II

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Eva Balová

Kontakt na autora: Gymnázium Trebišov, Komenského 32, 075 01 Trebišov
skola@gymtv.sk,

Názov OPS/OSO: Námety vzorových maturitných zadaní zo slovenského
jazyka a literatúry II

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Iveta Mochňacká

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a karierný rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Externá časť maturitnej skúšky. Legislatíva a základné pedagogické dokumenty. Vyhláška o ukončení štúdia na stredných školách. Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov. Vzdelávacie štandardy. Maturitné zadania zo SJL.

Anotácia

Obsahom práce Námety vzorových maturitných zadaní zo slovenského jazyka a literatúry II sú základné legislatívne a pedagogické dokumenty platné v Slovenskej republike a vzorové maturitné zadania zo slovenského jazyka a literatúry, ktoré môžu pomôcť učiteľovi slovenského jazyka a literatúry pri obsahovom naplnení vyučovania z hľadiska štátneho i školského vzdelávacieho programu.

OBSAH

	Úvod	
1	Realizácia externej časti maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry v kontexte s platnou legislatívou a pedagogickými dokumentmi.....	6
1.1	Legislatíva a pedagogické dokumenty.....	6
1.2	Príprava a organizácia externej časti maturitnej skúšky.....	13
2	Námety vzorových maturitných zadaní zo slovenského jazyka a literatúry	15
	Záver	

ÚVOD

Maturitná skúška nepredstavuje iba samotný akt všetkých častí skúšky – je to iba vyvrcholenie dlhodobého procesu štvorročného vzdelávania žiakov, v ktorom má učiteľ dôležité postavenie. Od neho závisí celý proces prípravy žiakov a aj už spomínaná samotná maturitná skúška – jej príprava, organizácia, riadenie a skúšanie. Niektoré dôležité kroky spomínaného procesu, teda nielen samotný akt maturitnej skúšky, sú obsahom uvedenej práce. Hlavným cieľom práce je rozvoj profesijných kompetencií v oblasti riadenia edukačného procesu vychádzajúcich z profesionálnych štandardov. Medzi špecifické ciele patrí napr.:

- poznať legislatívu a pedagogické dokumenty týkajúce sa MS zo SJL a predmetu SJL,
- poznať metódy a formy podporujúce aktívne učenia sa žiakov,
- poznať spôsoby hodnotenia žiaka,
- vedieť analyzovať a hodnotiť práce žiakov PFIČ v súlade s platnými kritériami hodnotenia a pod.

Uvedené ciele učiteľa dosahujú prostredníctvom obsahu vzdelávania rozdeleného do troch častí, ktorých rozdelenie súvisí aj s faktom, že maturitná skúška zo SJL pozostáva z externej časti (test) a internej časti (písomná práca a ústna odpoveď):

Realizácii internej časti (IČ) maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry v kontexte s platnou legislatívou a pedagogickými dokumentmi sme sa venovali v práci Námety vzorových maturitných zadaní zo slovenského jazyka a literatúry. V tejto práci sa sústredíme na realizáciu externej časti (EČ) maturitnej skúšky (MS) zo slovenského jazyka a literatúry (SJL) v kontexte s platnou legislatívou a pedagogickými dokumentmi a tiež uvedieme námety modelových maturitných zadaní zo slovenského jazyka a literatúry. MS zo SJL vykonávajú žiaci gymnázií (na gymnáziách a stredných odborných školách s vyučovacím jazykom maďarským žiaci maturujú z predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra), stredných odborných škôl a konzervatórií, preto je práca určená kategórii učiteľ, podkategórii učiteľ pre nižšie stredné odborné vzdelávanie, stredné odborné vzdelávanie, úplné stredné všeobecné vzdelávanie, úplné stredné odborné vzdelávanie a učiteľ pre vyššie odborné vzdelávanie (učiteľ strednej školy) s aprobáciou predmetu slovenský jazyk a literatúra . Tzv. nová maturita (vrátane didaktických testov) bola od začiatku pripravovaná v súlade s didaktickou úpravou literárnej výchovy, čiže koncepcia maturity reformu vzdelávania v podstate predbehla.

1 REALIZÁCIA EXTERNEJ ČASTI MATURITNEJ SKÚŠKY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY V KONTEXTE S PLATNOU LEGISLATÍVOU A PEDAGOGICKÝMI DOKUMENTMI

Podľa zákona č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov externú časť maturitnej skúšky tvorí písomný test, ktorý zadáva a vyhodnocuje Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania. Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania vznikol 1. septembra 2008 ako súčasť zmien vo vzdelávacom systéme, ktoré zaviedol nový školský zákon na Slovensku, je štátnou rozpočtovou organizáciou s právnou subjektivitou, zriadenou Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Zodpovedá o. i. za prípravu a metodické riadenie priebehu externej časti MS a za spracovanie, vyhodnocovanie a uchovávanie výsledkov, určuje obsah externej časti MS, taktiež vydáva osvedčenie o spôsobilosti na výkon funkcie predsedu školskej maturitnej komisie, predsedu predmetovej maturitnej komisie a hodnotiteľa výsledkov externej časti MS.

1.1 Legislatíva a pedagogické dokumenty

Pre plánovanie a koncipovanie výučby vrátane potrebnej dokumentácie (ŠkVP – učebné osnovy, tematické výchovno-vzdelávacie plány atď.) je potrebná znalosť legislatívy a orientácia v nej a v súvisiacich dokumentoch. Slovenské školstvo prechádza už niekoľko rokov vývojom a vzhľadom na neustále sa rýchlo meniacu spoločnosť predpokladáme zmeny aj v budúcnosti. Samozrejmosťou a nevyhnutnosťou pre učiteľa je priebežne sledovať zmeny v legislatíve, poprípade v ďalších dokumentoch. Základným zdrojom informácií súvisiacich s MS zo SJK pre učiteľa sú v súčasnej dobe:

- a) zákon č. 245 (školský zákon) o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 22. mája 2008, najmä jeho šiesta časť s názvom Ukončovanie výchovy a vzdelávania v stredných školách (§ 72 – § 93);
- b) vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 318 o ukončovaní štúdia na stredných školách z 23. júla 2008, ktorá ustanovuje napr. zoznam predmetov maturitnej skúšky, v ktorých sa vykonáva externá časť, podrobnosti o forme konania maturitnej skúšky, spôsob konania maturitnej skúšky pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, pokyny na vykonávanie externej časti;

- c) vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 209 z 24. júna 2011, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách,
- d) dokument Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka a literatúry (ďalej iba Cieľové požiadavky);
- e) ďalšie dokumenty: aktuálne Pedagogicko-organizačné pokyny, špecifikácia testov EČ MS pre príslušný rok maturitnej skúšky v predmete SJaL, dokument Kľúč správnych odpovedí EČ MS zo SJL v príslušnom školskom roku atď.

Pre správny výber obsahu učiva je pre učiteľa smerodajný dokument Cieľové požiadavky pre jazykovú i literárnu zložku predmetu, ktoré predstavujú základný sekundárny pedagogický dokument pre externú časť maturitnej skúšky z predmetu slovenský jazyk a literatúra. V prvej časti obsahuje cieľové požiadavky pre jazykovú zložku predmetu a v druhej časti cieľové požiadavky pre literárnu zložku predmetu. Stanovujú obsah a zručnosti merané externou časťou maturitnej skúšky – didaktickým testom z predmetu SJL. Priamo v dokumente Cieľové požiadavky je uvedené, že ide o dokument, ktorý „vychádza z obsahového vzdelávacieho štandardu a výkonového vzdelávacieho štandardu. Predstavujú výstupný výkonový štandard, t. j. očakávaný výkonový štandard po absolvovaní štvorročného štúdia. Zahŕňajú v sebe redukovaný počet štandardizovaných pojmov, poznávacích kompetencií a rečových zručností stanovených v ročníkových vzdelávacích štandardoch. Poznávacie kompetencie a rečové zručnosti sú redukované a upravené tak, aby mohli byť merateľné testovacími nástrojmi externej časti maturitnej skúšky. Predmetom internej časti maturitnej skúšky sa môžu stať všetky pojmy zahrnuté do obsahového štandardu. Toto rozhodnutie je plne v kompetencii školy.“ Cieľové požiadavky pre literárnu zložku sú dokumentom, „ktorý vychádza z obsahového vzdelávacieho štandardu a učebných osnov s včleneným vzdelávacím výkonovým štandardom. Predstavujú kumulatívny výkonový štandard, t. j. očakávaný výkonový štandard po absolvovaní štvorročného štúdia. Zahŕňajú v sebe redukovaný počet štandardizovaných pojmov, poznávacích a čitateľských kompetencií stanovených v obsahovom vzdelávacom štandarde. Redukcia obsahových pojmov sa týka tematického celku Metrika. Poznávacie a čitateľské kompetencie sú redukované a upravené tak, aby mohli byť merateľné testovacími nástrojmi externej časti maturitnej skúšky. Predmetom internej časti maturitnej skúšky sa môžu stať aj nezhrnuté pojmy tematického celku Metrika. Toto rozhodnutie je plne v kompetencii školy.“ Podstatu dokumentu (pre jazykovú aj literárnu zložku) tvoria tabuľky, ktoré v dvoch stĺpcov uvádzajú redukované obsahové pojmy (prvý

stĺpec) a jednotlivé zručnosti (druhý stĺpec), pričom každá z uvedených zručností sa vzťahuje na všetky uvedené obsahové prvky. Prepojením jednotlivých obsahových prvkov so zručnosťami získame činnostnú podobu výkonových štandardov, ktorá predstavuje optimálny výkon. Jednotlivé zručnosti sa aplikujú na vecný alebo umelecký text. Stupňovanie obtiažnosti úloh vychádza zo všeobecne akceptovaných taxonómií a výkon žiaka je definovaný kognitívnymi operáciami a rečovými zručnosťami, ktoré sú zahrnuté v cieľových požiadavkách a ročníkových štandardoch. Poznávacie a kompetencie a rečové zručnosti sa vzťahujú na celý obsah (na všetky pojmy). V jazykovej zložke sú zadelené do troch skupín (v literárnej do dvoch):

- a) pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti,
- b) analytické a syntetické zručnosti,
- c) rečové zručnosti – čítanie s porozumením.

V rámci pamäťových, klasifikačných a aplikačných zručností sa vyžaduje:

1. zapamätať si potrebné fakty a definície a vedieť demonštrovať ich znalosť,
2. vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi,
3. usporiadať známe javy do tried a systémov,
4. aplikovať jazykovedné vedomosti na vecné a umelecké texty,
5. pri písomnom prejave aplikovať pravopisnú normu.

Analytické a syntetické zručnosti požadujú od žiaka:

1. uskutočniť jazykovú analýzu textu,
2. odlíšiť medzi sebou umelecký a vecný text,
3. odlíšiť medzi sebou texty z hľadiska jazykového štýlu, slohových postupov a žánrov.

Rečové zručnosti – čítanie s porozumením predpokladajú:

1. identifikovať informácie uvedené v texte explicitne,
2. dedukovať z textu a vyvodit' informácie, ktoré v texte nie sú uvedené priamo, implicitne, ale z neho vyplývajú, teda porozumenie vyžaduje uvažovanie, analýzu, porovnávanie, vyvodzovanie, jednoduchú aplikáciu pričom táto schopnosť súvisí so subjektívnym charakterom porozumenia,
3. interpretovať text a integrovať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami,
4. hodnotiť text z hľadiska obsahu,
5. hodnotiť text z hľadiska formy, jazykových prostriedkov, útvaru/žánru, štýlu a pod.

Zdroj: Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka a literatúry Bratislava 2011
http://www.statpedu.sk/files/documents/katalog%20cielovych%20poziadaviek/slovensky_jazyk_cp.pdf

V literárnej zložke predmetu SJL sú poznávacie a čitateľské kompetencie rozdelené do dvoch skupín:

- a) pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti,
- b) analytické a interpretačné zručnosti.

K pamäťovým, klasifikačným a aplikačným zručnostiam patrí:

1. zapamätať si potrebné fakty (mená autorov, názvy diel, literárnovedná terminológia a definície) a vedieť demonštrovať ich znalosť,
2. vysvetliť podstatu literárnych javov (jazykových prostriedkov, tematických motívov, kompozičných prostriedkov a pod.) a vzťahov medzi nimi,
3. usporiadať známe javy do tried a systémov,
4. aplikovať vedomosti z teórie a dejín literatúry na štandardizované literárne texty,
5. aplikovať vedomosti z teórie a dejín na neštandardizované literárne texty,
6. aplikovať literárnovedné vedomosti na štruktúrne odlišné literárne texty (špecifický transfer).

Analytické a interpretačné zručnosti predstavujú:

1. odlíšiť medzi sebou epické, lyrické a dramatické texty,
2. odlíšiť intencionálny (programový) lyrický text od pocitového (impresívneho),
3. extrahovať a lineárne reprodukovať dejovú líniu štandardizovaného epického diela,
4. odlíšiť dejový a významový plán štandardizovaného literárneho diela,
5. chápať štandardizované literárne dielo ako štylizovanú autorskú výpoveď o svete,
6. analyzovať štandardizované literárne dielo po štylisticko-lexikálnej a kompozičnej stránke a určiť funkciu jednotlivých prostriedkov v dejovom a významovom pláne diela.

Zdroj: Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka a literatúry Bratislava 2011

http://www.statpedu.sk/files/documents/katalog%20cielovych%20poziadaviek/slovensky_jazyk_cp.pdf

Najrýchlejším zdrojom pre vyhľadanie potrebných informácií sú internetové stránky:

- a) Národného ústavu certifikovaných meraní – **<http://www.nucem.sk/sk/maturita>**,
- b) Štátneho pedagogického ústavu – **<http://www.statpedu.sk/sk/Uvod>**, (pri zverejňovaní aktualizácií je flexibilnejší ako NÚCEM),
- c) Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky – **<http://www.minedu.sk/>**,
- d) príslušných krajských školských úradov: Bratislava – **www.ksuba.sk**, Banská Bystrica – **www.ksubb.sk**, Košice – **<http://www.ksuke.sk/>**, Nitra – **www.ksunr.sk**, Prešov –

<http://www.ksupo.sk/>, Trenčín – www.ksutn.sk, Trnava – www.ksutt.sk, Žilina – www.ksuza.sk.

Občas sa učitelia obávajú, čo môže žiakov v externých testoch „prekvapit“. Podľa zákona č. 245/2008 Z. z. je cieľom maturitnej skúšky (teda aj MS zo SJL) overenie vedomostí a zručností žiakov v rozsahu učiva určeného katalógom cieľových požiadaviek a overenie toho, ako sú žiaci pripravení používať získané kompetencie v ďalšom štúdiu alebo pri výkone povolania a odborných činností, na ktoré sa pripravujú. Z uvedeného vyplýva, že nič, čo nie je zaradené do obsahu v cieľových požiadavkách či už pre jazykovú alebo literárnu zložku, nemôže byť overované v teste. 90 minútový test rešpektuje vyhlášky (a jej prílohy) č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení vyhlášky č. 209/2011 Z. z. Cieľom testu je prostredníctvom produktívnych kontextualizovaných (spravidla je v teste 8 textov rôznej dĺžky – minimálne 10 a maximálne 15 riadkov) úloh preveriť čítanie s porozumením – schopnosť žiaka čítať rôzne typy textov s porozumením a pracovať s textom, jazykové kompetencie žiaka, zvládnutie literatúry, teórie literatúry, fonetiky, morfológie, lexikológie, syntaxe, ortografie a štylistiky a zvládnutie rôznych myšlienkových operácií, intelektuálnych a logických zručností, to znamená preveriť, ako žiak zvládol rozsah učiva predpísaný cieľovými požiadavkami na vedomosti a zručnosti. Z ôsmich textov býva 5 literárnych (zastúpené by mali byť epické, lyrické aj dramatické texty), 2 publicistické, 1 náučný text. Jeden z uvedených textov býva nesúvislý napr. tabuľka, výsledky ankety, štatistické podklady, grafy, programy kultúrnych podujatí, športové výsledky, namerané hodnoty v rámci výskumu a pod.). Uvedené texty s primeranou úrovňou náročnosti bývajú autentické, poprípade upravené texty rôznych literárnych druhov, slohových postupov i štýlov (lyrické, epické, dramatické, publicistické, náučné, vedecko-populárne), texty literárne (beletria) i texty vecné – náučné, publicistické, adresované a písané pre širokú verejnosť (z denníkov – nie bulváru, časopisov), o ktorých sa predpokladá, že spadajú do rámca žiakových skúseností – texty obsahujú literárne ukážky, citácie, všeobecné témy, s ktorými sa žiaci stretávajú v každodennom živote, sú v rozsahu vedomostí a skúseností žiakov a sú v súlade s cieľovými požiadavkami na vedomosti a zručnosti absolventa strednej školy.

V teste je 64 úloh (ku každému textu 8 úloh) v dvoch formách:

a) zatvorené úlohy s výberom odpovede (polytomické úlohy s alternatívnou možnosťou odpovede – výber zo štyroch možností). V teste je 40 úloh tohto typu, ku každému textu spravidla 5 úloh;

b) otvorené doplňovacie úlohy so stručnou otvorenou odpoveďou – v tejto forme je v teste 24 úloh, ku každému textu spravidla 3 úlohy.

50 % úloh tvoria úlohy na čítanie s porozumením.

Žiak posledného ročníka príslušného vzdelávacieho programu študijného odboru v strednej škole alebo štvrtého ročníka vzdelávacieho programu šesťročného študijného odboru v konzervatóriu so zdravotným znevýhodnením do 30. septembra písomne oznámi triednemu učiteľovi v rámci prihlásenia na predmety, ktoré si na maturitnú skúšku zvolil, spôsob vykonania maturitnej skúšky. Keďže ide o individuálne prípady so špecifickým posudzovaním a individuálnym prístupom a nie je možné uviesť jednoznačné a jednotné riešenie pre realizáciu maturitnej skúšky žiakov so zdravotným znevýhodnením, uvádzame k tejto problematike iba základné informácie.

Zmenu spôsobov vykonania maturitnej skúšky žiak písomne oznámi triednemu učiteľovi najneskôr do 15. októbra; riaditeľ školy môže v osobitných prípadoch, najmä ak ide o dlhodobý pobyt v zahraničí, zdravotný stav, povoliť iný termín, najneskôr do 31. januára. Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 209 z 24. júna 2011, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách umožňuje žiakovi so zdravotným znevýhodnením, ktorému neumožňuje vykonať maturitnú skúšku štandardným spôsobom, konať maturitnú skúšku s úpravami, ktoré sa vzťahujú na jednotlivé časti maturitnej skúšky, cieľové požiadavky jednotlivých maturitných predmetov alebo externé testy, písomné práce a maturitné zadania. Úpravy sa môžu prejaviť:

- a) predĺženým časovým limitom pri riešení úloh testu,
- b) úpravami alebo nahradením niektorých úloh,
- c) rôznymi grafickými úpravami a formátmi zadaní s použitím rôznych veľkostí písma, s použitím zmenenej štruktúry textu, využitím inej možnosti záznamu odpovede,
- d) prítomnosťou tlmočníka posunkovej reči, resp. asistenta, zdravotníckeho personálu, špeciálneho pedagóga.

Žiaci so zdravotným znevýhodnením, na ktorých sa vzťahujú úpravy, sú žiaci so sluchovým postihnutím (požiadavky, ktoré vyžadujú auditívnu skúsenosť, sa upravujú alebo vypúšťajú podľa stupňa sluchového postihnutia, nepresnosti výslovnosti v interpretovaní textu sa nehodnotia), so zrakovým postihnutím (požiadavky, ktoré vyžadujú vizuálnu skúsenosť, sa upravujú alebo vypúšťajú podľa stupňa zrakového postihnutia), s telesným postihnutím, chorí a zdravotne oslabení, s vývinovými poruchami učenia, žiaci s poruchami aktivity a

pozornosti, žiaci s poruchami správania, žiaci s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami (cieľové požiadavky pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov), žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou (cieľové požiadavky pre túto skupinu žiakov sú totožné s cieľovými požiadavkami pre intaktných žiakov, nepresnosti výslovnosti a plynulosti reči v interpretovaní textu sa nehodnotia), žiaci s viacnásobným postihnutím (požiadavky, ktoré vyžadujú auditívnu alebo vizuálnu skúsenosť sa individuálne upravujú alebo vypúšťajú podľa druhu a stupňa postihnutia).

Čas vykonávania skúšky sa predlžuje podľa individuálnej potreby s prihliadnutím na aktuálny zdravotný stav.

Žiaci sú zaradení do troch skupín podľa miery obmedzenia pri práci s testovými úlohami:

I. skupina – ľahký stupeň obmedzenia, II. skupina – stredný stupeň obmedzenia, III. skupina – ťažký stupeň obmedzenia.

Pri zaradovaní žiakov do skupín je potrebné vychádzať z toho, či

- a) je žiak schopný pracovať pri predĺženom čase s testom pre bežnú populáciu,
- b) je potrebné testové úlohy upraviť z formálnej stránky, upraviť veľkosť písma, zvýrazniť text alebo nahradiť testové úlohy vhodnejšími úlohami,
- c) vyžaduje postihnutie žiaka pomoc tlmočníka posunkovej reči, resp. asistenta alebo zdravotníckeho personálu či špeciálneho pedagóga pri vypracovaní testov,
- d) je potrebné vzhľadom na postihnutie žiaka zvoliť na vykonanie maturitnej skúšky alebo jej časti náhradný spôsob.

Žiadosť o úpravu maturitnej skúšky, ktorá je prílohou prihlášky na maturitnú skúšku, podáva uchádzač riaditeľovi školy. Žiadosť obsahuje:

- a) osobné údaje uchádzača,
- b) skupinu, do ktorej chce byť uchádzač zaradený,
- c) odborný lekársky posudok, ktorý obsahuje presnú diagnózu a z nej vyplývajúce funkčné dôsledky, ktorý sa nevyžaduje od uchádzačov s vývinovými poruchami učenia,
- d) odborný posudok centra špeciálno-pedagogického poradenstva, centra pedagogicko-psychologického poradenstva, odborníka na pervazívne vývinové poruchy, ktorý obsahuje presnú diagnózu a z nej vyplývajúce dôsledky,
- e) aktuálny odborný posudok špeciálneho pedagóga a psychológa.

1. 2 Organizácia externej časti maturitnej skúšky

Externá časť maturitnej skúšky sa vykonáva v rovnakom čase na celom území Slovenskej republiky. Termín externej časti maturitnej skúšky určí ministerstvo školstva. Externá časť maturitnej skúšky sa koná v riadnom skúšobnom období alebo v mimoriadnom skúšobnom období. Riadne skúšobné obdobie pre externú časť MS je v marci až v júni príslušného školského roka, mimoriadne skúšobné obdobie je v apríli až v máji príslušného školského roka alebo v riadnom skúšobnom období nasledujúceho školského roka. Mimoriadne skúšobné obdobie slúži žiakom na vykonanie náhradnej maturitnej skúšky alebo opravnej maturitnej skúšky. Náhradná maturitná skúška je určená pre žiaka, ktorý úspešne ukončil posledný ročník štúdia najneskôr k 15. septembru a pre žiaka, ktorý pre vážne, najmä zdravotné dôvody, sa nezúčastnil na maturitnej skúške v riadnom termíne. Tento žiak je povinný sa ospravedlniť riaditeľovi školy spravidla do troch dní od termínu konania skúšky. Ak ho riaditeľ školy ospravedlní, žiaka nemožno klasifikovať. Žiak súčasne predloží aj žiadosť o konanie skúšky v náhradnom termíne. Deň konania náhradnej maturitnej skúšky a deň konania opravnej maturitnej skúšky externej časti maturitnej skúšky určí taktiež ministerstvo školstva. Na opravnú skúšku externej časti maturitnej skúšky sa žiak prihlási do 30. septembra nasledujúceho školského roka riaditeľovi školy. Miesto konania náhradnej maturitnej skúšky a opravnej maturitnej skúšky externej časti maturitnej skúšky určí žiakovi príslušný orgán miestnej štátnej správy v školstve do 30 dní pred konaním maturitnej skúšky. Žiak môže konať náhradnú alebo opravnú maturitnú skúšku najmä z organizačných dôvodov aj v inej škole.

Organizáciu a priebeh maturitnej skúšky zabezpečujú ústredná maturitná komisia, školská maturitná komisia a predmetová maturitná komisia. Ústredná maturitná komisia sa vyjadruje k harmonogramu maturitných skúšok, k požiadavkám a obsahu externej časti maturitnej skúšky, vyjadruje sa k dodržiavaniu legislatívy a zásady rovnakého zaobchádzania počas realizácie externej časti maturitnej skúšky a predkladá ministerstvu školstva výročnú správu o priebehu a realizácii maturitnej skúšky. Predseda predmetovej maturitnej komisie v tejto fáze kontroluje pripravenosť maturitnej skúšky z predmetu, zodpovedá za priebeh a hodnotenie externej časti maturitných skúšok z predmetu maturitnej skúšky a zodpovedá za správnosť protokolu o externej časti maturitných skúšok. Dozor pri vykonávaní externej časti maturitnej skúšky a oprave testov vykonáva pedagogický zamestnanec, ktorý nie je zamestnancom školy, na ktorej sa externá časť maturitnej skúšky koná.

Ak sa žiak správa na maturitnej skúške nevhodným spôsobom, predseda predmetovej maturitnej komisie alebo dozerajúci učiteľ jeho skúšku preruší. Ak skúšku preruší predseda predmetovej maturitnej komisie žiak opakuje skúšku, prípadne jej časť v riadnom termíne nasledujúceho školského roka. Ak skúšku preruší pedagogický zamestnanec, ktorý vykonáva dozor, a predseda predmetovej maturitnej komisie alebo predseda skúšobnej komisie nedovolí žiakovi v skúške pokračovať, žiak opakuje skúšku, prípadne jej časť v riadnom termíne nasledujúceho školského roka.

Ak sa externá časť maturitnej skúšky uskutočnila v rozpore so školským zákonom alebo sa nedodržala zásada rovnakého zaobchádzania podľa osobitného predpisu (Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov – antidiskriminačný zákon v znení neskorších predpisov), minister školstva Slovenskej republiky vyhlási konanie tejto skúšky za neplatné. Nový termín konania skúšky vyhlási minister školstva.

2 NÁMETY VZOROVÝCH MATURITNÝCH ZADANÍ ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Vysvetlite pojmy humor, satira, paródia. Uveďte literárne diela, v ktorých sa uplatňujú, a ich autorov. Vyberte z ukážok 1 až 3 jednu, ktorá je príkladom paródie. Odôvodnite svoj výber.

Sformulujte vlastnými slovami, na akom princípe je založený humor v ukážkach 1 až 3. Ktorý druh humoru je vám osobne blízky? Odôvodnite svoju odpoveď. Povedzte, ako sa nazývajú literárne žánre, v ktorých je centrom divákovej (čitateľovej) pozornosti humor.

2. Charakterizujte jazyk ako systém dorozumievacích prostriedkov. Vysvetlite pojem komunikácia, vymenujte jej formy. Vysvetlite funkciu piktogramov. Kde sa s nimi najčastejšie stretávate? Nakreslite jeden piktogram. O čom informuje?

Ukážka 1

Hospodine, pomiluj ny

Hospodine, pomiluj ny!

Jezukriste, pomiluj ny!

Ty, spase všeho mira,

spasiž ny i uslyšiž,

Hospodine, hlasy naše!

Daj nám všem, Hospodine,

žizň a mir v zemi!

Krleš! Krleš! Krleš!

Ukážka 2

Svetozár Hurban – Vajanský- Zima (úryvok)

Tak razom zima priskočila

a nenadále v bielom šate

z hôľ hupnúc v doly zabočila

s brilantným skvostom inovate.

Nuž vitaj, chladná, mrazná panna,

z ľadu a snehu vykresaná.

Ukážka 3

Mikuláš Kováč – Múzeum (úryvok)

Za veľkým

studeným sklom

kopia sa vlasy ľudí:

šedivé vlasy

starého remeselníka,

plné prachu,

čierne vlasy ženy,

previazané

belasou stuhou,

zlaté vlasy dievčatka

a na nich

červený motýľ.

Kdeže ste odišli,

ostrihaní ľudia?

Kdeže ste odišli,

ľudia s prázdnyimi rukami?

Za veľkým

studeným sklom

vychudnuté tašky,

kufríky papierové:

Szabados János,

Budapest,

Pierre Fontaine,

Marseille,

Svoboda Jiří,

Olomouc

Ukážka 4

Štefan Moravčík – Vianočná britva

Spievajú nám kuvici

mne a mojej kurvici.

Z neba padá sladké hložie,

rozkrájané srdce Božie,

rozrezané britvou úzkou

na milión nahých kúskov.

Medzi mužom a ženou

nitku nepretiahneš.

Britvu áno.

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Vysvetlite podstatu symbolu. Predstavte básnický útvar sonet a dokumentujte jeho kompozičnú štruktúru pri výklade lyrického posolstva v tvorbe I. Krasku. Vysvetlite podstatu symbolu pri výraznom prečítaní básnického textu. Vyhľadajte básnické prostriedky v ukážkach a sformulujte svoj čitateľský dojem.

2. Odôvodnite písanie čiarky v texte.

Ukážka č. 1

Ivan Krasko: Len tebe

*Len tebe, ktorá v temných tuchách bývala si,
v hmlách snov sa časom blyskla jako meteor,
vždy duše mojej smutný, mlčanlivý chór
oltáre čierne staval pre obetné vázy.*

*Však v trúchlej, vážnej noci nikdy neplála si,
jak luna striebrom bielym, tmavý oltár
obetí mojich nesklonila bledú tvár,
a chorá duša moja lkala, zúfala si.*

*A predsa mojich úrod najzlatejšie klasy
a srdca môjho najrudejší nach
pre teba zrelí v obeť zápalnú,*

*z nej vône tymianu k tvojim vlasom ľnú
a modravý dym u nôh sa ti plazí:
v hlbokých svietiš mojich temnotách!*

Ukážka č. 2

Ivan Krasko - Plachý akord

*Za búrlivej, tmavej noci
ja blúdil sám a sám,
závidel ronenie slz
tým čiernym nebesám.*

*Ach, niekde vedľa cesty,
u starých božích múk
našiel som zúfajúcich
pár chladných mokrých rúk.*

*Bez cieľa šiel som vo svet
a hľadal úľavu:
papršlek do tmy srdca,
liek v hlavu boľavú.*

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Charakterizujte krátky epický žánr poviedka. Vysvetlite odlišnosti viazanej a neviazanej reči v texte. Vysvetlite všeobecný model vnútornej kompozície v dejovej osnove poviedok M. Kukučina *Keď báčik z Chochoľova umrie* a J. G. Tajovského *Maco Mlieč*.
2. Definujte pojem slovná zásoba. predstavte niektoré druhy slovníkov a ich funkciu. Nájdite a objasnite pojmy syntéza, komparácia, sujet, marketing.

Ukážka č. 1

Martin Kukučín – Keď báčik z Chochoľova umrie

Pán Aduš voviedol Ondreja do záhrady. Za sypárňou bolo ohradené štvorhranné miesto. Ohrada nová, tmavočerveno natretá. To bolo jediné v celom gazdovstve, na čom sa dalo vidieť, že pečuje oň starostlivá ruka. V ohrade stáli štyri jasene, vysoké, hrubé, rovné ako svieca. Sám Ondrej musel sa priznať, že nevidel v svojom živote takých jaseňov. Desiatku boli hodny otcu-materi. V ohrade pod jaseňmi boli - hroby, štyri hroby. Ležali rad radom, zanesené snehom. Nad prvými dvoma vypínal sa spoločný kamenný náhrobok.

„Pod týmto kameňom leží môj starý otec a stará mať,“ riekol pán Aduš vážne, zložiac klobúk: „Tuto zase moji rodičia, bez kameňa. Toto miesto si vyhlíadal sám starý otec, ohradil, i tieto jasene zasadil. Jasene sú nie moje. Nemôžem ich predať.“

...

K tomu, čo si predstavujeme pod slovom „kaštieľ“, nechýbalo nič, iba kaštieľ. Dvor bol tu: dlhý, široký, obohnatý plotom, miestami deravým. Za dvorom sa otváral d'aleký výhľad do snehom zaneseného poľa a končil sa na samom okraji horizontu reťazou hôr, ktorých tmavá zeleň, pokrytá čerstvým snehom, bola ako cukrom posypaná. Aleje nevidno žiadne, ani nové, ani staré. Možno preto sa zdá dvor a okolie Ondrejovi také pusté a smutné. Takzvané hospodárske stavby svedčili o úpadku; slabé strechy sa uhýbali pod ťarchou čerstvého snehu. Kam oko padne, všade bieda, rozklad, hniloba... Popri chodníku, ktorým sa šlo od potoka, tiekol jarok

hnojovky – končil sa tam v potoku. Vľavo sa čnejú do výšky chlapa múry od zeme: nie sú to zrúcaniny starého hradu, ale, ako vidno, nová stavba, začatá snád' pred rokmi, vytiahnutá až po obloky. Široké základy ukazujú, že mal na nich stáť pohodlný zemiansky domec - ale nepokryté múry žalujú, že kto ich zakladal, zabudol nazrieť do svojej peňaženky.

Ukážka č. 2

Jozef Gregor- Tajovský- Maco Mlieč

Ja vlastne nemusel som sa pustiť ani do reči so starým Macom, len sucho rozpovedať jeho históriu, nakoľko ju znám. Ale aby ste nepovedali, že vymýšľam, radšej som sa zastavil minulej jesene pri ňom na medzi, aby ste z jeho vlastných úst počuli, ako sa má, že je so službou, a plácou a celým svojím životom spokojný a hrdý na svoju sluhovskú vernosť a prácu, za ňu sa mu už vyše štyridsať rokov dajú každý deň najesť, vypiť, pofajčiť a má sľúbenú opateru do smrti, či bude vládať robiť, alebo nie a po smrti slušné zahrabanie.

Starý Mliečnik ako osemnásťročný prišiel k majetnému sedliakovi za paholka ku koňom. Otec jeho valaštil, nuž aj malý Maco bol pri otcovi do sedemnásteho roku honelníkom, a potom pod' do lepšej, väčšej služby za paholka k mladému gazdovi. (Tohto otec tak náhle zomrel, nuž mať chytré oženila devätnásťročného jediného syna a gazdovali.) Mladý Mlieč bol mocný, robotný ako koník. Povrávali ľudia, že to preto, že bol od rodu trocha nasprostastý a aj hluchý.

Prezvali ho teda dievky, ako do dediny prišiel a počínal ich ako druhí paholci naťahovať – Mliečnikom, už neviem, či preto, že bol krátky, široký hrdla nič - ako by ho z pňa odľal.

...

Gazda mal už aspoň šesťdesiat rokov, lenže sa nedal s Macom ani porovnať. Bohatý, doprial si, nič nerobil, pešo nevyšiel ani do poľa, nuž mal brucho ani súdok a tvár ako mesiac za splnu a na Macovi iba ohorená, čierna, chlpatá kožka na širokých, veľkých kostiach, čaptavá noha a dokrvavené prsty na rukách.

„A plácu, že akú máte?“

„Peňazí?“

„Hej,“

„A len tak, čo potrebujem: na tabak, švíbalky a ...

a načože sú mi teraz? I tak by som ich užiť nemohol. Ženy, deti nemám... A gazda sľúbil, že ma opatrí až do smrti, či budem vládať niečo robiť, alebo nie, s akousi hrdosťou odpovedal starý Mliečnik, že má také zásluhy.

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Charakterizujte epický žáner novela. V diele B. S. Timravy *Ľapákovci* objasnite chronologický princíp epickej kompozície.
2. Charakterizujte pojmy slohový postup a slohový útvar. Popíšte ich a konkretizujte na jednotlivých ukážkach.

Ukážka č. 1

B. S. Timrava: Ľapákovci

Nastala jar. Lúče slnca otepleli; zohriata zem vydáva paru a vôňu. Povetrie je klzké, šľaby hladilo, a plné sviežosti. Tráva na lúkach sa tisne von, pri potokoch začínajú pučať vrby a rakyty. Ľud sa chvatom berie do jarných prác. Cez zimu každý oddychoval, preležané údy sa žiadajú na čerstvé povetrie do poľa. Tváre sa v slnci omalujú na červeno, oči prijímú bystrý a smelý svit.

Iba u Ľapákov po dvore postávajú chlapi a nemôžu zo seba striasť zimnú lieň. Nemôžu sa nahútať, či dnes ísť začať oračku, či nie. Role síce túžia už za pluhom – no nie je piatok, ale streda. U Ľapákov však odjakživa v iný deň nezačínali práce. V minulý piatok nemohli orať, bolo primokro, treba šetriť slabo prezimovaný statok, ale ak budú čakať do piatku, zatvrdne zem. Maliby teda ísť, ale či to bude dobre, či sa vydarí, keď začnú prácu v iný deň? Či tu bude požehnanie...?

U Ľapákov je veľa národa. Štyria bratia so ženami a deťmi, piaty najmladší, Mišo je ešte mládencom. Jedna dievka, Anča, tridsaťročná – nevydatá. Nevydala sa – je mrzáčkou. Ešte v detstve jej lánka telo pokazila. Nechodí, len na dlaniach a kolenách čo sa vláči po chyži. Po driek je pekná: tvár ma dosiaľ krásnu, ale nohy si vystrieť nemôže.

Veľa je ľudí u Ľapákov... Keď sa všetci zídu, temer nestačia lavice. A keď na obed obsadnú stôl, čo len po sedem ráz začnú do misy lyžicami, už sa i vyprázdni... Ľudu dosť, ale to je

chyba, že nielo hlavy v dome. Ešte kým stará gazdiná, ich mať, žila, bolo ako-tak. Ale ako ona v pominulú zimu zložila

ustaté kosti do hrobu, jej pozostalí sú ako ovce bez pastiera. Otec dávno umrel - nielo, kto by viedol veľkú čeľaď. Hoci sa chlapi znášajú, pristáli, aby bol gazdom najstarší brat Paľo, ako sa i patrí; ale ženy sa uzhodnúť nemôžu. Najstaršia nevesta Iľa, braná od Jablonckov, myslí, že veslo jej náleží, i drží ho v ruke, no z ostatných ani jedna nie je s tým spokojná, a najnespokojnejšia je Anča- mrzáčkas peknou tvárou. Ona k nenávisti popudzuje ešte i druhé. Chce rozkazovať a vždy to chce, čo nechce Iľa, ktorú nik nemá rád, lebo sa vyvyšuje nad všetky druhé. Je i v obecnej službe: je babicom. Asi dva mesiace bola na kurze v Sobote a odvtedy sa povýšene drží nad druhé, akoby bola nie zo sedliackeho, ale z panského rodu. Nič sa jej odvtedy v dome nepáči, s ničím nie je spokojná. Poučuje, majstruje a chce zrútiť staré obyčaje, zakorenené odjakživa u Ťapákov.

Ani jeden z nich neodpovedal. U Ťapákov nie je v obyčaji odpovedať na každú reč. Ale Anča-mrzáčka jej skočila do reči:

„Čo by si ty zažalovala? Chod' si do Jablonckov rozkazovať. Tu nie si ty pani!"

„A ktože je? Ba veru som!" smeje sa Iľa. „A oni to musia robiť, čo ja chcem!" povie srdnato.

„A ty sa nestaraj, ty čuš! Ja tebe nevravím, ale tu týmto somárom!"

„Somári" mlčali i ďalej, akoby sa boli odriekli vraviť v to ráno.

Na poludnie vystúpila Iľa, že je chyža malá, nespracú sa do nej, i žiadala, aby sa postavil ešte jeden dom.

„Ale vy, čo by vás toľko bolo, že by sté jeden druhému po hlavách chodili - vy nedbáte. Druhí ľudia, aj čo ich je pomenej, hľadia jeden druhému ustúpiť, ale vy sa budete jeden o druhého potkýnať, a neľuchnete sa. Vy si na piad' od nosa nevidíte, nehodníci!"

Z chlapov boli vtedy v izbe traja, no nedbali a neohlásili sa, akoby Iľa nie im, ale ktovie komu vravela. Ani ženy sa nezastarejú. Lení sa im jazykmi pohnúť. Okrem toho vedia, že mrzáčka to lepšie spraví ako ony. A ani sa nesklamali. Ledvaže odzneli slová z úst Ile, už otvorila ústa ona:

„Čože by si ty mojím bratom nadávala! A keď sa ti nepáči, načo si šla za Paľo? Mohla si sa vydať za kráľa. Lebo ty si len za kráľa súca - ty kráľovná. Keď sa ti tu nevidí - môžeš ísť. Paľo operú druhé ženy - dost' je ich v dome. My bez teba budeme!" Mrzáčka od seba odsotila plechový tanierik, z ktorého jedla na obed. Bola zlostná, skoro vždy nahnevá.

Ukážka č. 2

Prvá pomoc

Bodnutie včelou, osou alebo sršňom je veľmi bolestivé. V mieste vpichu sa môže vytvoriť červený, bolestivý a páliaci opuch. Niektorí ľudia reagujú na bodnutie hmyzom precitlivo, alergicky. Majú pocit mrazenia, cítia nevoľnosť, ba môžu sa dusiť. Po väčšom bodnutí rýchlo upadajú do šoku.

Postihnuté miesto ochladzujeme ľadom alebo studeným obkladom. Ak máme poruke pinzetu, žihadlo ňou vytiahneme. Neustále sledujeme, či postihnutý dobre dýcha a či nestráca vedomie.

Najnebezpečnejšie je bodnutie do ústnej dutiny (jazyka, hltana, hrtana, priedušnice, pažeráka), pretože na týchto miestach veľmi rýchlo opuchne sliznica, čo môže spôsobiť dusenie. Vtedy treba bezodkladne vyhľadať lekársku pomoc. Postihnutému človeku dáme cmúľať ľad a priložíme mu na ranu studený obklad.

Ukážka č. 3

Jozef Gregor Tajovský – Jozef Mak

Za čas sa ešte držal ako mládelec, holil si celú tvár, vlasy si mastil, začesával a dával podstrihovať. Ale keď mu prešlo tridsať rokov, čím ďalej, tým viac sa zanedbával. Neumýval sa, iba keď ho gazdiná alebo dievky od stola zahnojeného oddurili. Nečesal sa, a len keď mu vlasy plecia viseli, vzal rajnicu, založil na hlavu a podstrihol si ich sám, aby nemusel dva groše platiť. Ruky utieral o nohavice alebo klobúk alebo klobúk, a krpcov ani nevyzúval, iba keď ho niečo omínalo alebo keď bolo treba prišit'. Keď išiel do mesta, zahodil na seba čiernu huňu, a tá všetko zakryla...

Ukážka č. 4

Aký dopad majú kompozičné princípy na recipienta diela Franza Kafku Premena?

(Žiacka práca)

Medzi najvýznamnejších autorov dvadsiateho storočia bezpochyby patrí aj Franz Kafka, svetoznámy prozaik židovského pôvodu, ktorý väčšinu svojho života prežil v Prahe. Kafka vyštudoval právo, ale prakticky celý život pracoval v poisťovni. Fakt, že ho práca nenapĺňala, ba naopak, ubíjala, na ňom aj na jeho dielach zanechal silné stopy. Rovnako ho poznačil aj napätý vzťah s otcom, ktorý od syna očakával čosi celkom odlišné od toho, čo si on sám prial. Kafku charakterizujú aj problematické spoločenské vzťahy, menovite vzťahy so ženami. Bol plachý, nepochopený, trpel depresiami a celý život bol chorľavý. Všetky tieto vplyvy sa veľmi veľkou mierou podieľajú na zvláštnej atmosfére, ktorá je typická pre jeho diela. Vyskytujú sa v nich najmä motívy opustenosti, odcudzenosti, strachu, bezmocnosti a nevyriešených komplexov.

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Definujte základné charakteristiky drámy. Vysvetlite pojem komédia – veselohra. Urobte analýzu komédie Lakomec od J. B. P. Moliéra a objasnite pojmy charakterový typ, situačný a slovný humor, hyperbola.
2. Definujte základné znaky administratívneho štýlu. Vymenujte jeho útvary a charakterizujte ich. Zhotovte text úradného listu – žiadosť – Povolenie neskoršieho príchodu do školy.

Ukážka č. 1

J. B. P. Molière – Lakomec

VALÉR: Ach, pán Harpagon, také nadávky som si nezaslúžil. Je pravda, že som sa proti vám prehrešil, ale azda sa dá moje previnenie ospravedlniť.

HARPAGON: Čo, ospravedlniť? Takú zákernosť? Taký ohavný zločin?

VALÉR: Prosím vás, len sa nehnevajte. Keď ma vypočujete, uvidíte, že nešťastie nie je také veľké, ako ho maľujete.

HARPAGON: Že nešťastie nie také veľké, ako ho maľujem? Ech, ty naničhodník, ved' je to moja krv, môj život!

VALÉR: Vaša krv, pán Harpagon, sa nedostala do zlých rúk. Som z takej rodiny, že jej hanbu neurobím, a konečne nestalo sa nič také, čo by som nemohol napraviť.

HARPAGON: Ved' práve to chcem. Tak mi rúče vráť, o čo si ma obral.

...

ZLODEJ! Zlodej! Vrah! Mordár! Spravodlivosť, ó, spravodlivé nebesá! Som stratený. Som zavraždený. Krk mi podrezali. Ukradli mi moje peniaze. Kto to mohol byť? Kde sa podel? Kde je? Kde sa skrýva? Čo robiť, aby som ho našiel? Kde utekať? Kde neutekať? Nie je tamto? Nie

je tuná? Kto si? Stoj! (Chytí sa sám za ruku.) Vráť mi moje peniaze, oplan!... Ach, ved' som to ja. Už sa mi z toho rozum múti. Už ani neviem, kto som, kde som, čo robím. Jaj, jaj, moje úbohé peniaze! Moji drahí priatelia! Ozbíjali ma o vás. A keď mi vás vzali, stratil som svoju oporu, svoju útechu, svoje potešenie. Všetkému je koniec. Už nemám čo hľadať na svete. Bez vás mi žiť nemožno! Už mi je amen, nevládzem ďalej, to je môj koniec, moja smrť, môj hrob! Nieto tu nikoho, čo by ma vzkriesil, čo by mi vrátil moje drahé peniaze, alebo mi aspoň prezradil, kto ich vzal? Ha, čo vravíte? Nikto nič! Nech to už ktokoľvek urobil, musel paromovsky striehnuť na vhodný čas. Vybral si práve chvíľku, keď som hovoril so svojím nezdarným synom. Preč odtiaľto! Idem po policajtov a dám na škripec natiiahnuť všetkých, čo sú v dome, slúžky, sluhov, syna, dcéru a naostatok aj seba.

Ukážka č. 2

Jaroslav Hašek – Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

V době, kdy lesy na řece Rábu v Haliči viděli utíkat přes Ráb rakouská vojska a dole v Srbsku rakouské divize jedna za druhou dostávaly přes kalhoty to, co jim dávno patřilo, vzpomnělo si rakouské ministerstvo vojenství i na Švejka, aby pomohl mocnářství z bryndy.

Švejk, když mu přinesli vyrozumění, že se má za týden dostavit na Střelecký ostrov k lékařské prohlídce, ležel právě v posteli, stížen opětně revmatismem.

Paní Müllerová vařila mu v kuchyni kávu.

„Paní Müllerová,“ ozval se z pokoje tichý hlas Švejkův, „paní Müllerová, pojd'te sem na chvílku.“

Když posluhovačka stála u postele, řekl Švejk opět takovým tichým hlasem:

„Sedněte si, paí Müllerová.“

Ukážka č. 3

Ivan Bukovčan – Kým kohút nezaspieva

DRUHÉ DEJSTVO Tretí výstup

Tulák: Proti násiliu má človek iba jednu šancu...

Tomko: A tá šanca...?

Tulák: Chlapec to povedal. Ostať človekom... Nestať sa handrou. Zachovať si dôstojnosť...

A svoju ľudskú tvár.

Uhrík: A smiem sa opýtať – čo mi to pomôže? Zachovám si tvár – a prídem o hlavu! Bez tváre sa dá žiť – ale bez hlavy nie, ty blázon...“

Šustek: Nie! Proti násiliu nemá človek nijakú šancu!

Tomko: Nijaké násilie nie je trvalé... A napokon sa pohltí samo v sebe... a sebou samým, tak učia dejiny!

Uhrík: Nepočujte, kriste, nie ste v škole! Nemáme čas... O tri hodiny svitá...!

Pani: Ešte tri hodiny... možno sa ešte...

Uhrík: Do rána sa už nie nestane! Je čas... chystať sa na najhoršie!

Šustek: Aspoň ten jeden z nás.

Tomko: A kto? – Vy, pán doktor?

Šustek: Je nás tu desať, pán učiteľ...!

*Starec: Je napísané v evanjeliu sv. Matúša. A keď jedli, povedal: Amen, varím vám, jeden z vás ma zradí. Tak už nečakajme... nech sa slovo stane skutkom... Zradme už jedného z nás...
Nech už deväť Judášov vydá nevinného...*

Ukážka č. 4

Milo Urban – Živý bič

„Kto sa bojí?“ vyskočili Okolickému hrdlom predkovia. Pánovite sadli do klzkých očí a čakali, kedy ten sedliak, to hovädo, kľakne pred nimi a zaprosí o odpustenie.

Ale hlavajova tvár bola jasná, istá a chrbát pevný. Jeho oči viseli nad Okolickým ako dve smelé, slobodné slnká a ústa opovržlivo sa stiahli, keď povedal:

„Vy!“

Okolický vtedy triasol sa už rozčúlením na celkom tele. Vstať však nemohol, nevládal. Prevrátil sa len nabok a zlostne vysotil zo seba:

„Tak aby si vedel, sedliak, tvoja žena bola pri mne.“

„Predsa...“ riekol Hlavaj zamyslene.

Okolickému sa zdalo, že Hlavaj mu nevarí, preto zdôraznil:

„Bola...“

Potom doložil:

„A sama sa mi ponúkla.“

Nie, to nemohla byť Eva Notár cigánil. Eva bola nevinná. Počul to z úst notára, z tých chastavých slov to vycítil...

Skočil k nemu, chytil ho za krk, že aspoň zatrasie pľuhákom. Ale Okolickému, prv než by sa ho bol dotkol, v hrdle zachrčalo, veľké, klzké oči navreli v jamkách a celý chlap vystrel sa ako mŕtvola na slame

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Porovnajcie konflikty, princípy vnútornej výstavby v dramatickom texte J. Palárika *Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch* a J. G. Tajovského *Statky – zmätky*. Vysvetlite pojmy, inscenácia, herec, režisér, scenár, scénické poznámky, rekvizity.
2. Vysvetlite podstatu frazeologizmov. Rozdeľte ich podľa pôvodu a poukážte na ich štylistické využitie a funkciu vo vyjadrovaní. Objasnite význam frazeologizmov v ukážke č. 3

Ukážka č. 1

J. Palárik- Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch

*Miluša: Aký vlastenectva krásy pochop máte,
to mi už váš husár Pišta vyrozprával.
Vy ste za šesť rokov v Pešti sa zabával,
trocha steny školské od prachu ošúchal,
niečo z vied a krásnych umení oňuchal,
a včul' maďarčinou celkom napáchnutý,
pýchou vzdelanosti domnele] nadutý
do svojeho domu naspäť prichádzate,
hanbiac sa za vlastný, z nehož pochádzate,
národ; vaši vlastní úbohí krajani
sú hazafickému oku vášmu ani
len za sluhov, slúžky, kočišov nesúci;*

...

*Ó, mne sa ver' také vlastenectvo hnuší,
ktoré má v škaredom odrodilstva hriechu
svoj koreň; kto vlastný národ zanedbáva,
jeho jazyk haní, ľuďom pohrdáva
a k jeho osвете ani len stebolka*

*nepriloží, lež len svojim časným vol'ká
výhodám - trebárs vždy na jazyku nosí
krásne slová lásky k vlasti a otčine -*

*Ó, darmo sa sebec tým menom honosí:
Kto nie priateľ ľudu, ten nie je vlastenec,
lež márný šarlatán alebo streštenec,
ktorý len nesvornosť rozsieva v krajine!*

...

LUDOVÍT (stranou Rohonovi) : Aká to rozpustilá dievka!

ROHON (stranou k nemu) : Nuž, nedostatok výchovy, barátom.

GRÓFKA: Nuž, či som nie dobre vymaľovaná:

*LUDOVÍT (stranou k Rohonovi) : Krásna, krásna! (ku grófke nahlas) Ó, výborne si
vymaľovaná, no veru sto ráz krajší je živý model nežli to „portrait“.*

GRÓFKA: to portret? Nevie, čo chcete povedať, ale ten obraz nikto nesmie „potreť“.

*LUDOVÍT (stranou k Rohonovi) : Ha, ha, škoda, že je taká hlúpa! (k nej) No, no, krásna
Slovenska, veď ho nikto nechce potrieť, iba toto tvoje červené líčko. (Chce ju poláskat.)*

GRÓFKA: (Odsotí mu ruku.) Preč odo mňa! Na päť krokov! Vidíte ten kosák!

Ukážka č. 2

Jozef Gregor Tajovský: Statky - zmätky

Štrnásty výstup

Predošlí, Ondriš.

ONDRIŠ (poobzerá sa): Tak, ňanka môj, naša Zuzka má pytača. Ale mne sa nepáči!

TOMÁŠ: Ja ho tiež nechcem.

*ONDRIŠ: Aby tá za toho išla?! Ved' tomu ani z očí dobré nehľadí. Ten len biť sa, klat' s
každým. Ja viem, kto je, čo je... Frajerkár! Ako dvere otvorila na krčme, už ju chytil do
tanca. Čože je to?*

KATA: Tichšieže, synku. A ja vravím, že dobre by im mohlo byť v takom majetku u Palčíkov.

*ONDRIŠ: Nelakomte sa, mama. Ved' ju on vídal i predtým, a nikdy ju nezaviedol do tanca. A
teraz odrazu z ruky ju nepustí. To nebude dobre!*

TOMÁŠ: I ja som tej mysle. Lavkovci vedeli, že ja mám dievku. Keby ju boli chceli, neboli by inde kľučky chytali.

ONDRIŠ: Nuž ved', otec, ved' vám to len Palčíkovci vymysleli. Lavkovcom sa o našej Zuze ani nesnívalo! Tí šli o Judu Bielych. I tam sa len na majetok tisli. Ani to nedopusťte nijakým činom! Ja idem po Zuzu. Čo sa tam má s ním vykrúcať? I tí, keď nemajú očí sem prísť, ja ich vyhodím!

TOMÁŠ: A ja idem domov, aby nebolo na nás... na teba a na mňa, že sme to my rozbili.

KATA: Choďte, ta choďte, aby ste nepohubili dievčaťu šťastie, ak si ho môže založiť... (Odídu.)

...

Osemnásty výstup

Palčík, Mara, Ďurko, Zuzka

ZUZKA (zloží batoh, s plačom ide k Palčíkovi a bozká mu ruku, potom Mare): Dobrého zdravia vám vinšujem! Pekne vám ďakujem, čo ste sa so mnou trápili. A čo som vás rozhnevala, preboha vás prosím, odpusťte mi.

MARA: Nech ti pán boh odpustí...

PALČÍK (podá jej peniaze): Toto si vezmi za robotu. Aby tvoji rodičia nepovedali, že si nič nevyslúžila.

MARA (plače): Mňa to dost' bolí, že takôto robíte medzi sebou...

ZUZKA (Ďurkovi): Zbohom! Ostaň i ty zdravý. Nebanuj, že si sa s nemilou ženou tak zaplietol a zauzlil si život.

ĎURKO: Nevykladaj, choď už... Mne ťa je ľúto, ale nemôžem inak.

MARA: Ved' sa ty ešte vrátiš. Len tak sa odberaj.

ZUZKA: Dobrú noc vám!

MARA: Pozdrav doma. (Prestávka.)

Ukážka č. 3

Dostať sa z bryndy.

Brať rozum do hrsti.

Zobrať si svojich sedem slivák.

Byť ako zmoknuté kura.

Byť v niečom po krk.

Byť všetkými masťami mazaný.

Byť sto rokov za opicami.

Byť trňom v oku.

Byť z lacného kraja.

Číta v ňom ako v knihe.

Horúca hlava.

Ukážka č. 1

D. Chrobák – Drak sa vracia

Stará mať si ho nevšíma. Je nahluchlá a sotva aj počuje chlapcovo volanie. Nedokončila rozprávku, pretože ju začala neskoro, keď sa už priadkam dávno driemalo, takže za celý čas hovorila viac pre seba ako pre ne. A keby ju aj boli počúvali, sotva by priadky videli v jej rozprávaní niečo zvláštneho. Príbeh o Drakovi a Šimonovi zdá sa zvláštnym a zaujímavým — hádam len jej samej. V spomienkach na dni svojej mladosti vracia sa k nemu stará mať každej zimy, obnovuje a občerstvuje si ho v pamäti, a čím nižšie chýli sa jej hlava k zemi, a čím bližšie má za Pochváňku, kam ju raz vynesú, tým sviežejšie ho vždy znova prežíva.

...rátali vtedy na šajny a lážovce. Pálenku merali na holby a rumplíky. Žili v tých časoch ešte vedmy a čarodejnice, ktoré vedeli liečiť neduhy, zariekať diabla a odoberať kravám mlieko. Zmokovia nosili gazdom, ktorí si to zaslúžili, zrno do sýpok a vlkolaci navštevovali za dusných nocí panny v komôrkach. Líhali s nimi a zanechávali im na znak toho krvavé chrasty na ústach. Žilo sa vtedy hádam ľahšie, ale svet bol menší a jednoduchší, ľahšie sa v ňom človek vyznal. Odplata stíhala hriech a dobrý skutok bol podľa zásluhy odmeňovaný. Ľudia mali svoje biedy, ktorých dodnes len málo ubudlo, ale aj svoje zábavy a radosti, o ktorých my, potomkovia, nič nevieme. Každý mal v kalendári svoj deň a ku každému dňu vzťahovalo sa

množstvo všelijakých povier a porekadiel, mnoho veselých hier, ktorými si krátili dlhé zimné večery, ale aj mnoho vážnych a dôležitých udalostí, podľa ktorých spravoval sa beh sveta.

...

Nikto ho vlastne celkom určité nepoznáva. Nikto si ho takto nepredstavoval. Zmenil sa náramne vo všetkom. V držaní i v pozore. Je vari ešte vyšší (vyplňa celé dvere), ešte chudší a celý akýsi nahnutý. Akoby pred časom bolo doň narazilo čosi ešte mocnejšie, než bol sám. No možno to robia len tie dvere, ktoré sú prinízke pre jeho postavu. I výraz jeho tváre, i pohľad jeho jediného oka bol iný, než na aký sa pamätali. Ani v jednom, ani v druhom nielo nijakej spupnosti, nič, čo by ti chcelo nahnať strachu a čo by urážalo tvoju samolúbosť. Naopak (tí čo ho videli, netvrdia to síce celkom určité), zdalo sa, že v jeho pohľade je aj akýsi odtienok pokory alebo aspoň múdrej zhovievavosti. Vykročil pravou nohou, zodvihol dva prsty k oklepnutej streche klobúka a pozdravil.

Ukážka č. 2

František Švantner – Nevesta hôľ

Priviedli dva kone. Jeného pre mňa, jedného pre Zunu a pomohli nám vysadnúť. Všetko urobili obratom ruky. Nepocítil som nijaké násilie. Bol som úplne spokojný. Chacha, akúže som si ešte želan mať svadbu? Štyri regimenty kozákov so svojimi atamanmi robili mi čestný sprievod. Hoja hoj.

Povetrie sa zatriaslo, akoby sa oň víchry ruvali, hory zručali a moja duša sa stočila do klobôčka. Pekný rehot tisícich konských papúl a divý rev tisícich chlapeckých hrdiel zlieval sa do jednej ohlušujúcej melódie, prapodivnej svadobnej piesne, ktorá vústila do priestorov širočizným a strhujúcim tokom. Hohóóój.

Prudký vietor podchytil mi kabát a nafúkal košeľu. Zem, ako priestranná šedivá plachta, zakvačená na štyroch koncoch a previsnutá do hlbín, vzdula sa a padala. Povedľa sa mihli hory, dole, balvany, veľké kvádre, tľapkavé skaly, holé i potiahnuté lišajníkom. Zostupovali a zošmykovali sa ani na čiernom súkne. Občas vystrčil spomedzi nich hlavu prekvapený hvizdáč. Gúľal očkami, zapískal na výstrahu a mykol do diery.

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Analyzujte vnútornú kompozíciu drámy I. Bukovčana *Kým kohút nezaspieva*. Určte na základe čitateľského zážitku myšlienkové zameranie diela s dôrazom na tragickosť. Charakterizujte jednotlivé postavy ako súčasť epického deja.

2. Pomenujte základné znaky rečníckeho štýlu, vymenujte jeho žánre. Objasnite fázy tvorenia rečníckeho prejavu a význam rétoriky v súčasnosti.

Ste riaditeľom strednej školy. Pripravte a predneste príhovor pri príležitosti otvorenia školského roka. Vyberte z citátov ukážky číslo 2 jeden citát a využite ho pri príprave textu.

Ukážka č. 1

Ivan Bukovčan- Kým kohút nezaspieva

TULÁK (pre seba, zamyslene). Proti násiliu ma človek iba jednu šancu...

TOMKO (čaká). A tá šanca...?

TULÁK (po chvíli, prosto). Chlapec to povedal. Ostať človekom... Nestáť sa handrou. Zachovať si dôstojnosť... A svoju ľudskú tvár.

UHRÍK. A smiem sa opýtať – čo mi to pomôže? Zachovám si tvár – a prídem o hlavu! (Tulákovi, plný jedu.) Bez tváre sa dá žiť – ale bez hlavy nie, ty blázon...!

ŠUSTEK (Tulákovi). Nie! Proti násiliu nemá človek nijakú šancu!

TOMKO. Nijaké násilie nie je trvalé... A naopak sa pohltí samo v sebe... a sebou samým, tak učia dejiny!

UHRÍK. Nepoučujte, kryste, nie set v škole! (Kričí.) Nemáme čas...! O tri hodiny svitá...!

PANI. Ešte tri hodiny... možno sa ešte...

UHRÍK. Do rána sa už nič nestane! Je čas... chystať sa na to najhoršie!

ŠUSTEK. Aspoň ten jeden z nás.

TOMKO. A kto...? - - - Vy, pán doktor?

ŠUSTEK. Je nás tu desať, pán učiteľ...!

STAREC. Je napísané v evanjeliu sv. Matúša: A keď jedli, povedal: Amen, vravím vám, že jeden z vás ma zradí. (Hlbokým, trpkosťou presýteným hlasom.) Tak už nečakajme... nech sa slovo stane skutkom... Zradíme už jedného z nás... Nech už deväť Judášov vydá nevinného...

...

TOMKO: (dôrazne) Kto bude ten j e d e n ...?

FISCHL: To... to už závisí... (Potí sa, jachce) ... len od vás...

TOMKO: Od nás... ?!

FISCHL: Major vám dáva ... voľnú ruku.

TOMKO: My sami máme...? (s hrôzou) Nie, neverím...! To nie je možné...!

FISCHL: Deväť sa zachráni...! (Zúfalo.) Počujete...? Deväť pôjdu domov...!

TULÁK: Domov... domov...! (Snaží sa nekričať.) Ale my sa pýtame, kto bude ten jeden...čo nepôjde!

...

UHRÍK: Nie, vy ma ešte nepoznáte... Iba Samo Uhrík pozná sám seba... (Hlas sa mu zachveje)

Ach, áno, vždy sa bál... vždy sa hrbil, krčil... vždy ho ktosi... čosi... pripúčalo k zemi... (cez slzy)

No ešte má... ešte má silu... vystrieť sa... aspoň raz v živote sa vystrieť... oj, aj Uhrík je chlap, nie baba...! (Zrazu sa zvrtnie k živým, hrdo.) Viem, že ten kľúč je môj a prijímam ho. Ale jeden z vás... jeden z vás mi ho musí podať! (Nikto sa nepohne.) No čo je, zbabelci. Neposlúžite mi..?

STAREC (Rázne vykročí k stolu podať mu kľúč.)

TOMKO: Terežčák...! Ani krok! Ten kľúč... Nikto vám ho nepodá, Uhrík!

UHRÍK (Mrmla): No dobre... aj tak dobre... (Pomaly, s akousi nečakanou dôstojnosťou ide k stolu. Neprítomne.)Náš starý otec mali takýto kľúč... od záhradnej bráničky... (Schytí kľúč rýchlo odchádza. Na prvých schodoch.) Povedzte doma, že... že sa za mňa netreba hanbiť.

(Pauza) Alebo nevravte nič. Zbohom! (Náhľivo kríva hore schodmi.)

BABICA: Ježišukriste!

FANKA: Nie... nie...! Pán učiteľ, takto nie...!

TOMKO (Uteká ku schodom.): Uhrík...! Vráťte sa! Ihneď sa vráťte! (Uhríka už nevidno. Je hore v temnote, už počuť len jeho drsný – a teraz pokorný hlas.)

UHRÍK: Už vás trápi svedomie...? Ach, aspoň viete, že ho máte. (Kľúč zaškripace v zámke dvere sa otvoria, posledný raz zaspieva zvonček. Potom kroky, utekajúce, vzdďaľujúce sa neviditeľnou chodbou. A zrazu zvonku – už kdesi na ulici – ostrá, krátka dávka zo samopalu.

A potom ticho. A skamenení ľudí v pivnici.)

STAREC (do ticha, tvrdo): Nie... jeho nie... (Ukáže na nehybné telo Tuláka.) Iba tohto človeka mi je ľúto...

ONDREJ: Ani nevieme, kto to bol...

TOMKO (ticho): Bol to pútnik na ceste... (Zahľadí sa hore do tmy schodov.) Boli to naši bratia... Naši nešťastní ľudskí bratia...

Ukážka č. 2

Prameň ducha- ukážky citátov

Je dobre znovu čítať knihy, ktoré iní prečítali už stokrát, lebo hoci objekt zostáva, subjekt ten istý, subjekt je vždy iný.

Lichtenberg

Filozofia nie je láska k múdrosti, ale múdrosť lásky.

Heidegger

Poznanie je len vtedy poznaním, keď sa nezíska pamäťou, ale vlastným myslením.

Tolstoj

Kniha ja ako zrkadlo. Keď sa doň pozrie opica, nemôže v ňom uvidieť apoštola.

Lichtenberg

Radosť ducha je prejavom jeho sily.

Emerson

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Objasnite podstatu retrospektívneho kompozičného postupu v tvorbe A. Bednára a L. Mňačka. Pri analýze ich diel uveďte odlišnosti od klasicky časovo usporiadaných diel.
2. Vysvetlite, ako sa v slovenčine delia vety podľa zloženia, členitosti a obsahu. Uveďte konkrétne príklady vychádzajúc z ukážok.

Ukážka č. 1

A. Bednár – Kolíska

„Dobre, ale o Majerskom som im povedal, ako to bolo! Nebolo mi to všetko jedno...“ Stíchol.

„Kedy si im to povedal?“

„Tam na súde, do toho rádia!“

Zita sa vyrovnala v tele, opovržlivo prskla: „Kedy?“ opýtala sa. „Počúvala som, a nepočula som ťa.“

„Čože?“ Černek sa obrátil k Zite. „Povedal som im, aký bol Majerský s nami v horách, čo sa mu stalo a čo tu vykonal, keď prišiel k tebe, povedal...“ Zite sa opovržlivo skrivila pery.

„Všetci to počuli, aj Majerský, aj jeho žena a deti, rodina – a do rádia to nedali!“ Zitu začala páliť tvár. Možno veriť Mišovi? Spytovala sa v duchu a bránila sa dorážajúcej myšlienke, či sa jej muž Mišo takto nevypomstil Majerskému. A nestihla Majerského nakoniec pravda? Za všetko, čo vykonal jej a iným? Ak Mišo nehovorí pravdu, zle je – a ak...? Z núdze sa vydala za neho, z núdze s nimi teraz žije – a Mišo to vie. Pomstí sa... Znova nabehli Zite po lícach teplé slzy.

...

„Svedčil si...“ Hnev rozochvel Zite pritíšený hlas. „Nemal si tak! Pre seba zabúdaš na iných! Dbáš len na seba, akoby si bol sám na svete. Tebe Majerský neublížil... Prečo si tak na neho svedčil, ty...?“

„Lebo chceli,“ povedal Černek, „aby si aj ty, aby si aj ty svedčila. Ty ho vraj, ty ho vraj poznáš, ty by si vedela o ňom viac povedať ako ja – a ja som nechcel, aby si na neho svedčila, preto som svedčil ja sám, ja sám, aby si, aby si nemusela ty...“

„Kto chcel?“

„Práca, ktorú konáme v tohoročnej žatve,“ hlásalo rádio sponad hubáňa,

„je veľká, no neobyčajne radostná...“

...

„Mišo, to si mu nemal vykonať..“ Zita rýchle dýchala, opovržlivo hľadela na rozochveného muža, „to človek nerobí! Ty...“

„Ty si myslíš, ty si myslíš, Zita, Zitka,“ povedal trhaným a trocha priduseným hlasom Černek, „ty si myslíš, že by si bola ináč svedčila ako ja? Nebola – nebola by si – nebola, veru – a tam na súde mnohí ešte horšie svedčili – zavolali ma, povedali mi „podpíš!“ – vedeli o mne, že som bol s Majerským v Povstaní – oni všetko vedia – a ja som sa bál – o teba, o deti- svedčil som...“

Ukážka č. 2

A. Bednár – Sklený vrch

Doteraz sa mi dosť ľahko písalo, ale neviem, či sa mi bude aj ďalej tak ľahko písať. Záznam o výlete na Gaurisankar a iné záznamy som si neskôr potajomky odpísala z chatárskej pamätnej knihy a príbehy z Tichej doliny si dobre pamätám aj s podrobnosťami. Rada by som spomínala iba na veselšie príbehy a veselšie udalosti, ktorými v sebe prikrývam pocit neistoty, ale s nimi sa mi spájajú aj iné veci. Vážnejšie. Nemôžem sa im ubrániť a možno sa im celkom prestanem brániť. Nech idú spolu s veselšími udalosťami, lebo možno iba tak sa tieto riadky stanú náčrtom mojej osobnej pravdy, pravdy o mne.

„Kto si? Čo si?“ pýtal sa ma často muž. Bývalo to len v dobrej nálade. Aj jeho veľké príbuzenstvo bolo na to neraz zvedavé.

„Vidíš a vieš, kto som, čo som. Nevidíš a nevieš? Dovoľ, aby som sa ti predstavila! Som tvoja žena.“ Vždy sme sa rozosmiali. Keď to už prestalo byť smiešne, prestali aj mužove otázky.

Ukážka č. 3

L. Mňačko – Ako chutí moc

Smrť je vážna v každej podobe. Zoči-voči smrti sú aj ľudia vážni. Aj tu chodia ľudia na prstoch, hoci mäkký červený koberec by ich kroky celkom stlmil. Ku katafalku sa práve približuje skupina premrznutých, zmätených prváčikov. Začudovane a trochu vystrašene sa obzerajú okolo seba. Veľa z toho nechápu, okrem niekoľkých, ktorým už zomrel niekto blízky, nevedia ešte nič o smrti. Frank zlostne zazrel na učiteľa, ktorý sem deti priviedol. Načo? Načo? Deti museli prestať dosť dlhú chvíľu na mraze. Šesťročné deti. Načo?

...

Ivan prišiel k Frankovi. Franka v jeho pohľade čosi znepokojilo.

„Tak...“ povedal Rus, „teraz si vás preveríme. Ten človek je svoloč. Volá sa Machala, je to ľudák a nemecký špión. Ty,“ ukázal na Franka, „ho zastrelíš. To je rozkaz!“ Rus vybral z vrecka veľkú pištoľ a podával ju Frankovi. Tomu asi myklo rukou. To predsa nie je možné! To nie je nijaký nemecký špión. To by bola vražda! „Ten človek nie je nijaký špión!“ skríkol Frank pobúrene. Ale Ivan zrejme iba nato čakal: „To znamená, že odmietaš vykonať rozkaz?“

...

Bola to strojená rozlúčka. Frank si neskoršie vyčítal, že tam vôbec šiel. Sedeli pri koňaku a nebolo čo povedať. Bývalý priateľ nariekal, že nemá nanič času. Všetko sa komplikuje, všetko. Lutoval sa. To bolo nové. To nemal zo seba.

„Budeš mi chýbať,“ povedal. „A zastav sa, neobíd' nás, keď pôjdeš tadeť.“

Frank vedel, že mu nebude chýbať a že sa nezastaví, keď pôjde tadeť.

„To vieš, že sa zastavím.“

Aj ten druhý pochopil, že sa nezastaví.

Slovenský jazyk a literatúra

Zadanie

1. Osvetlite podstatu horizontálneho členenie prozaického textu. Odlíšte dve pásma textu. Sformulujte svoje stanovisko k významovej a estetickej stránke diela A. S. Puškina - Kapitánova dcéra.
2. Vysvetlite pojmy lexikológia, lexikálny význam slova, synonymá, homonymá, antonymá. Vyberte z textu č. 1 tri slová a nahraďte ich synonymami. Pokúste sa vytvoriť vlastný synonymický rad.

Ukážka č. 1

A. S. Puškin – Kapitánova dcéra

„Dvanásť košiel' plátených holandských s manžetami v cene desať rubľov. Truhlička s čajovým príborom v cene dva a pol rubľa...“

„Aké sú to táraniny?“ prerušil ho Pugačov. „Čo ma po akýchsi truhličkách a nohaviciach s manžetami?“ Saveljič si odkašľal a začal vysvetľovať:

„To je, prosím pekne, ak dovoľíš, súpis pánovho majetku, čo rozkradli zbojníci..“

„Akí zbojníci?“ hrozivo sa opýtal Pugačov.

„Prepáč, ušlo mi to z jazyka,“ odpovedal Saveljič. „Zbojníci – nezbojníci, ale tvoji mládenci všetko prekutrali a rozvláčili. Nehnevaj sa, kôň má štyri nohy a potkne sa. Rozkáž to dočítať.“

„Dočítaj,“ nariadil Pugačov. Sekretár pokračoval: „Pokrývka plátená, druhá bavlnená, taftová, v cene štyri ruble. Liščí kožuch, podšitý červenou angliou, v cene štyridsať rubľov. Okrem toho zajačí kožuštek, darovaný tvojej milosti v prícestnom hostinci v cene pätnásť rubľov.“

„Ešte to!“ skríkol Pugačov a zabľýskal očami. Priznám sa, pochytil ma strach o chudáka pestúna. Znova chcel dačo vysvetľovať, ale Pugačov ho prerušil. „Ako sa opovažuješ obťažovať ma takýmito

talafatkami?“ skríkol, vytrhol sekretárovi papier a hodil ho Saveljičovi do tváre. „Hlúpy starigán! Orabovali ich: dajsami svete! Do smrti sa môžeš modliť za mňa a za mojich

chlapcov, že nevisíš aj so svojím urodzeným pánom len medzi neposlušníkmi, ty starý paprdák... Zajačí kožuch! Ja ti dám

zajačí kožuch! A čo keď dám z teba zaživa kožu stiahnuť na kožuchy?“

„Ako ráčiš rozkázat“, odpovedal Saveljič, „ale ja som obyčajný poddaný a zodpovedám za panský majetok“.

...

„Vybral som sa do Belogorskej pevnosti vyslobodiť sirotu, ktorej tam ubližujú.“

Pugačov zablýskal očami. „Kto z mojich ľudí sa opovážuje ubližovať sirote!“ vykrikol. „Nech je to kto chce, môjmu súdu neujde. Vrav, kto je vinník?“

„Švabrin,“ odvetil som. „Drží v nevoli dievča, ktoré si videl choré u popovej ženy, a násilím si ho chce vziať za ženu.“

„Veď ja tomu Švabrinovi ukážem,“ zastrájal sa s hnevom Pugačov. „Uvidí, čo je to za mojej vlády svojvoľne ubližovať ľuďom. Obesím ho.“

„Dovoľ mi povedať slovo,“ prehovoril Tliapač chriplavo. „Unáhle si Švabrina vymenoval za veliteľa pevnosti a teraz ho unáhle chceš obesiť. Už si urazil kozákov, keď si im dal šľachtica za veliteľa, nenastraš aj šľachticov popravami na prvé obvinenie.“

„Netreba ich ľutovať, ani vyznamenávať!“ ozval sa starček s belasou stuhou. „Švabrina popraviť nie je škoda; ale nebude od veci aj pána dôstojníka náležite vypočuť, načo ráčil prísť.“

ZÁVER

Záverom by sme chceli povedať, že predložené námety vzorových maturitných zadaní zo slovenského jazyka a literatúry II obsahujú tie údaje, ktoré sme považovali za najdôležitejšie, avšak iste nepredstavujú pre všetkých učiteľov rovnakú hodnotu. Taktiež je dôležité, aby ďalšie informácie učitelia získavali z uvedených zdrojov, ale aj ďalšej odbornej literatúry. Každý učiteľ by mal rátať s tým, že aj školstvo sa vyvíja a budúcnosť nám skôr či neskôr prinesie ďalšie zmeny nielen v legislatíve.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Caltíková, M., Polakovičová, A., Lapitka, M. 2001. Vzdelávací štandard s exemplifikačnými úlohami zo slovenského jazyka a literatúry pre gymnázium (štvorročné štúdium). Štátny pedagogický ústav, Bratislava. 2001. (bez ISB)
2. Cieľové požiadavky a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka a literatúry. Bratislava. 2004. ŠPN, 2004 (bez ISN)
3. Čítame slovenskú literatúru I. (1939 – 1955). 1997. Ústav slovenskej literatúry SAV. Bratislava. 1997. ISBN 80-88746-10-2
4. Čítame slovenskú literatúru II. (1956 – 1969). 1998. Ústav slovenskej literatúry SAV. Bratislava. 1998. ISBN 80-88746-12-6
5. Čtvrtníčková, D. 2011. Príprava učiteľa na realizáciu maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry. MPC. Bratislava. 2011. (bez ISBN)
6. Dvořák, K. 2009. Nová maturita zo slovenského jazyka a literatúry. Aktuell. Bratislava. 2009. ISBN 978-80-891153-63-3
7. Gregorová, I., Lapitka, M. 2009. Literatúra pre 1. ročník gymnázií a stredných odborných škôl. Prvé vydanie. SPN. Bratislava. 2009. ISBN 978-80-10-01780-5
8. Gregorová, I., Lapitka, M. 2009. Literatúra pre 2. ročník gymnázií a stredných odborných škôl. Prvé vydanie. SPN. Bratislava. 2009. ISBN 978-80-10-01799-7
9. Gregorová, I., Lapitka, M. 2011. Literatúra pre 3. a 4. ročník gymnázií a stredných odborných škôl. Prvé vydanie 1. diel. SPN. Bratislava. 2011. ISBN 978-80-07-01894-5
10. Gregorová, I., Lapitka, M. 2011. Literatúra pre 3. a 4. ročník gymnázií a stredných odborných škôl. Prvé vydanie 1. diel. SPN. Bratislava. 2011. ISBN 978-80-07-01895-2
11. Ihnátková, N., Fedorová, M., Jablonská, M., Krahulcová, V., Trutz, R. 2006. Čítanka pre 1. ročník gymnázií a stredných škôl. OG – Poľana. Bratislava. 2006. ISBN 80-89192-43-2
12. Ihnátková, N., Fedorová, M., Jablonská, M., Krahulcová, V., Trutz, R. 1995. Čítanka pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl. Litera. Bratislava. 1995. ISBN 80-85452-36-7
13. Ihnátková, N., Fedorová, M., Jablonská, M., Krahulcová, V., Trutz, R. 1995. Čítanka pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl. Litera. Bratislava. 1995. ISBN 80-85452-46-4
14. Ihnátková, N., Fedorová, M., Jablonská, M., Krahulcová, V., Trutz, R. 1996. Čítanka pre 4. ročník gymnázií a stredných škôl. Litera. Bratislava. 1996. ISBN 80-85452-47-2
15. Literatúra – prípravný kurz pre záujemcov o vysokoškolské štúdium slovenského jazyka a literatúry. Univerzita Mateja Bela. Bratislava. 1997. (bez ISBN)

16. Obert, V., Ivanová, M., Kerul'ová, M. 2004. Literatúra pre 1. ročník gymnázií a stredných škôl. OG – Poľana. Bratislava. 2004. ISBN 80-89002-95-1
17. Obert, V., Ivanová, M., Žemberová, V. 2000. Literatúra pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl. OG – Poľana. Bratislava. 2000. ISBN 80-89002-11-0
18. Obert, V., Bátorová, M., Ivanová, M., Špaček, J. 1995. Literatúra pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl. Litera. Bratislava. 1995. ISBN 80-85452-44-8
19. Obert, V., Ivanová, M., Hochel, I., Špaček, J. 1997. Literatúra pre 4. ročník gymnázií a stredných škôl. Litera. Bratislava. 1997. ISBN 80-85452-45-6
20. Polakovičová, A., Caltíková, M., Štarková, L., Lábaj, L. 2011. Literatúra pre stredné školy. Prvé vydanie 1. diel. SPN. Bratislava. 2011. ISBN: 978-80-8120-061-8
21. Polakovičová, A., Caltíková, M., Štarková, L., Mezeiová, A. 2011. Literatúra pre stredné školy. Prvé vydanie 2. diel. SPN. Bratislava. 2011. ISBN: 978-80-8120-116-5
22. Zmaturuj z literatúry 1. 2004. Didaktis. Bratislava. 2004. ISBN 80-89160-02-6
23. Žilka, T., Obert, V., Ivanová, M. 2002. Teória literatúry pre gymnáziá a stredné školy. OG – Poľana. Bratislava. 2002. ISBN 80-89002-54-4